

Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@intermin.fi

9.4.2021 VN/6255/2021-SM-1 SM014:00/2015

Työryhmän ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry lausuu **työryhmän ehdotuksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi** seuraavaa:

Ensinnäkin on todettava, että kyseessä olevan lain päivittäminen on erittäin tarpeellista ja poliisin vartijoiden osalta sitä on jo kovasti odotettu.

Lain valmistelussa on ilmennyt runsaasti tarpeita säännösten täsmentämiseen, käytännön sovellettavuuteen ja menettelyjen yhdenmukaistamiseen liittyviä kehittämistarpeita.

Lisäksi muun lainsäädännön muutokset, ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytäntö, kansainvälisten sopimusten valvontaelinten suositukset ja poliisin vastuulla olevan vapautensa menettäneiden säilyttämisen erityispiirteisiin liittyvät kysymykset ovat luoneet tarpeen uudistaa poliisin säilyttämiin vapautensa menettäneisiin henkilöihin liittyvää lainsäädäntöä laajasti.

Erityisiä kohteita uuden lain kannalta ovat olleet henkilöstön näkökulmasta, vapautensa menettäneiden poliisin säilyttämien henkilöiden vartiointin osalta yksintyöskentelyn ehdoton kieltäminen. Yksintyöskentely on erittäin suuri riski niin virkamiehen vastuiden / velvollisuuksien kuin oikeusturvankin osalta, kuten myös vapautensa menettäneiden henkilöiden oikeusturvan osalta. Erityisen ongelman muodostaa vapautensa menettäneiden ulkoilutus sekä tupakointi ja niihin liittyvät järjestelyt, jotka korostuvat erityisesti erillään pidettävien vapautensa menettäneiden osalta. Myös yksityisyys joissakin tilanteissa on ongelma.

Lakia sovelletaan poliisin lain nojalla säilyttämien tutkintavankien, pidätettyjen ja kiinni otettujen kohteluun ja siihen liittyy erityisenä kysymyksenä kyseessä olevien vapautensa menettäneiden henkilöiden terveyteen liittyvät kysymykset. Vastuuta terveydentilasta on kovasti pyritty sysäämään vartijoiden kontolle, vaikka heillä ei ole minkäänlaista koulutusta terveydenhuollon osalta. Edellä mainitun lisäksi ongelmia tuottaa lääkkeiden jakaminen vaikka itse lääkkeiden jakamiseen onkin koulutus, mutta niiden annosteleminen ei kuulu vartioiden koulutukseen. Toisaalta ongelma on myös vapautensa menettäneiden usein useat päällekkäiset reseptit joista vartija joutuu tulkitsemaan mikä on oikea lääkitys, joka ei välttämättä olisi helppoa edes lääkärille. Vapautensa menettäneellä on kuitenkin oikeus hänen lääketieteellisten tarpeidensa mukaiseen terveyden- ja sairaanhoitoon kuten heille reseptillä määrättyyn lääkitykseensä.

Täysin oma lukunsa on päihtyneiden säilytys, erityisesti ongelma korostuu vapautensa menettäneiden osalta sekakäyttöön ja sen arvaamattomuuteen henkilöiden terveydentilaa arvioitaessa. Vapautensa menettänyt voi putkaan tuotaessa vaikuttaa kohtuullisen hyväkuntoiselta ja hetken päästä voi olla jo tajuton.

Säilytystilat niiden kunto ja nykyisin myös melko harvassa oleva sijainti tuovat omat haasteensa vapautensa menettäneiden säilytyksen ja säilytystiloihin kuljetuksen osalta. Esimerkiksi tapoamisten osalta ei siihen vaadittavia tiloja löydy juuri mistään poliisin säilytystilasta.

Säilytystilojen turvallisuus siellä työskentelevien vartijoiden osalta on kyllä teknisesti pääosin aivan kunnossa, mutta ongelma on siinä mihin hälytys menee jos sellainen säilytystiloista annetaan. Valitettavaa on, että hälytys usein menee poliisipartiolle, joka saattaa olla hyvinkin etäällä säilytystiloista ja näin ollen avun saanti voi kestää kovin kauan.

Uusi sääntely tutkintavankien osalta luo aivan uudenlaiset haasteet tutkintavankien osalta. Euroopan neuvoston alainen Kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun estämiseksi toimiva komitea (CPT) on jo useaan kertaan reilun kahdenkymmenen vuoden aikana huomauttanut Suomessa tekemiensä tarkastusten pohjalta monista eri vapautensa menettäneiden ja tutkintavankien tiloja ja kohtelua koskevista menettelytavoista, erityisesti tilojen osalta ei ole huomautuksista huolimatta tapahtunut oikeastaan mitään edistystä. Tämän lisäksi myös eduskunnan oikeusasiamies on yllätystarkastuksissaan huomauttanut monista epäkohdista, joihin uuden lain myötä toivottavasti saataisiin parannuksia.

Oikeusasiamiehen säilytystiloihin vuosittain tekemissä tarkastuksissa on ilmenyt paljon puutteita, alla joitakin esimerkkejä oikeusasiamiehen tarkastuksien yhteydessä ilmi tulleista seikoista:

- vartija joutuu työskentelemään yksin*
- vartijoille on säilytetty muitakin tehtäviä, esimerkiksi henkilötuntemerkkien ottaminen, mikä voi häiritä vartiointitehtävää*
- poliisimiehiä käytetään vartijoina ilman riittävää perehdytystä vartiointitehtävään*
- vartijat ovat tietoisia oikaisuvaatimusmenettelystä, mutta eivät tunnista, mistä asioista tulee tehdä kirjallinen päätös*
- vapautensa menettäneelle ei ilmoiteta hänen oikeuksistaan*
- ulkoilutilat eivät sovellu ulkoiluun*
- säilytystilat eivät sovellu ylipäänsä pitempiketoiseen asumiseen*
- päihtyneiden sellien yksityisyydensuoja puuttuu WC:tä käytettäessä*
- vapautensa menettäneellä ei ole mahdollisuutta päivittäiseen peseytymiseen*
- tilojen siisteystasossa on toivomisen varaa.*

Joidenkin oikeusasiamiehen esille nostamien kysymysten tausta on kuitenkin lähinnä resurssi kysymys ja ongelmia ei ilmenisi mikäli vartiointiin kohdennettaisiin riittävät resurssit. Esimerkkinä voi mainita tuon henkilörekisteröinnin, joka sinänsä ei ole ongelma, paitsi jos vartijaresurssi on niin pieni, että sen suorittaminen häiritsee merkittävästi itse vartiointia. Jos ja kun yksityiskentely uuden lain myötä poistuu, ratkaisee se myös tuon rekisteröintiin liittyvän resurssikysymyksen.

Yksityisen turvallisuusalan elinkeinoluvan palveluksessa oleva henkilöstö:

9 § - Sopimus vartiointitehtävissä avustamisesta, 10 § Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevan määrääminen vartiointitehtävään, 11 §:n Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevan asema.

Näihin edellä mainittuihin yksityisen elinkeinoluvan palveluksessa olevien määräämiseen vartiointitehtäviin edes virkavartijan alaisuudessa/ohjauksessa tulee suhtautua kielteisesti, sillä vartijan tehtävissä virkavastuu korostuu erityisesti koska kyse on vapautensa menettäneistä henkilöistä, jotka jo lähtökohtaisesti ovat alisteisessa asemassa vartijoihin nähden ja kohtelusta, joka mitä suurimmassa määrin edustaa virkavastuulla tehtäviä toimia. Edes toimiminen virkavartijan ohjauksessa ei tule kysymykseen sillä säilöönottotiloissa on merkittävästi sellaista tietoa esillä tai saatavilla, joka on tarkoitettu vain ja ainoastaan viranomaiskäyttöön ja silloinkin vain tehtävien niin sitä vaatiessa.

Lisäksi on todettava, että järjestäytynyt rikollisuus on tutkimusten mukaan viime aikoina nimenomaan pyrkinyt levittytymään rakennus- ravintola- ja vartiointialoille.

Päätösvalta ja päätöksenteko ja siihen liittyvät johtosuhteet:

Useassa kohdassa on mainittu, että päätöksen tekee säilytystilan esimies tai johtaja. Koska edellä mainitut eivät lähtökohtaisesti ole paikalla 24/7 tulee lakiin kirjata mahdollisuus päätöksenteon osalta myös yleisjohtajalle, joka on saatavilla päätöksentekoon 24/7. Nämä seikat tulevat esille esimerkiksi mm. ulkoiluun, tupakointiin, ruokavaliioihin ja vapautensa menettäneen rahan tai maksuvälineen järjestämiseen muulle perheelle.

tiedoksi poliisiosasto, lainsaadantoyksikko_poliisiosasto@intermin.fi

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

Jorma Viiala

vastaava sopimusasiantuntija